ИЗВОЗНИ ПЕРФОРМАНСИ НА ПРЕРАБОТУВАЧКАТА ИНДУСТРИЈА ВО 2024

Подготвено за: МАП – Македонска Асоцијација на Преработувачи

Подготвено од: Сашо Ристески

Март 2025 год.

СОДРЖИНА

1 За индустријата за преработки од зеленчук и овошје 2
2 Анализа на извозот и увозот на преработки од зеленчук и овошје 3
2.1 Извоз на преработки од ЗиО 3
2.2 Увоз на преработки од ЗиО 8
2.3 Покриеност на извозот со увоз 11
3 Заклучоци 13

1 За индустријата за преработки од зеленчук и овошје

Индустријата за преработка на зеленчук и овошје (ЗиО) се состои од 60-ина преработувачки капацитети. Најголем дел од претпријатијата за преработка преработуваат само зеленчук или комбинирано зеленчук и овошје (околу 85% од вкупниот број на активни капацитети) додека само мал дел се капацитети (околу 15%) преработуваат само овошје. Во однос на типот на преработка, најголемиот дел од капацитетите конзервираат ЗиО.

Индустријата за преработка на ЗиО е речиси целосно зависна од домашното производство и понудата на земјоделски производи. Високите царини и сложените процедури за увоз на свежи земјоделски производи наменети за преработка значат дека индустријата речиси во целост се потпира на аранжманите со индивидуални земјоделци, претпријатија и задруги кои се занимаваат со примарно производство и посредници – трговци кои ја снабдуваат индустријата. Договорното производство се уште не е воведено како ефикасен механизам за регулација на побарувачката и понудата на суровини за индустријата. Исто така, цените значително варираат во зависност од побарувачката на свежи производи во регионот и обемот на производство во земјата.

Домашните преработени производи имаат позитивна репутација кај увозниците на прехранбени производи од регионот и од ЕУ. Како резултат на тоа, постои позитивен тренд на зголемување на вредноста на извозот (иако количините се намалуваат во 2022 и 2023 но се зголемени и вредносно и количински во 2024 година). Поволниот трговски режим со ЕУ, договорите за слободна трговија склучени со земјите од регионот како и понатамошната либерализација (договорот ЦЕФТА) би требало уште повеќе да ја зајакнат конкурентската позиција на преработените производи од ЗиО.

2 Анализа на извозот и увозот на преработки од зеленчук и овошје

2.1 Извоз на преработки од ЗиО

Преработувачката индустрија е силно извозно ориентирана. Вкупниот извоз на преработки од ЗиО во 2024 изнесувал 48,7 илјади тони односно 2.700 тони повеќе или +6% во однос на 2023, и -200 тони односно -0,4% помалку во однос на 2022. Во структурата на извозот во 2024 доминираат преработките од зеленчук кои количински учествуваат со 81,5% (или +2,5%) наспроти преработките од овошје чие учество изнесува 18,5% (односно -2,5%) во однос на учеството во 2023.

Слика: Извоз на преработки од ЗиО во ‘000 тони

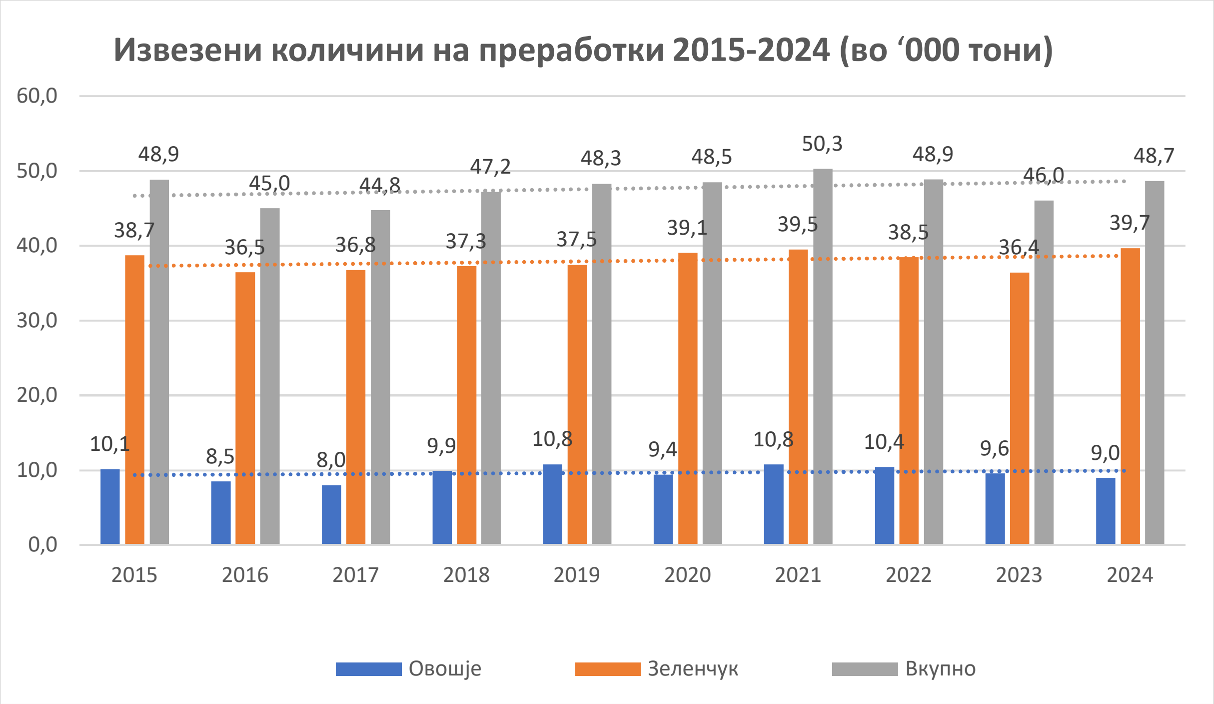

Во периодот 2015-2024 учеството на преработки од зеленчук во вкупниот извоз е највисоко во 2017 година (82%) а најниско во 2019 (78%) додека обратно пропорционално е учеството на преработките од овошје во вкупниот извоз. Просечното учество на преработките од зеленчук во изминатите 10 години е 80% наспроти просечното учество од 20% на преработките од овошје во севкупниот извоз.

Табела: Учество на преработките од ЗиО во вкупниот извоз 2015-2024 во '000 тони

Година	Преработки зеленчук	во %	Преработки овошје	Во %	Вкупно	Во %
2015	38,7	79,2	10,1	20,8	48,9	100
2016	36,5	81,1	8,5	18,9	45,0	100
2017	36,8	82,1	8,0	17,9	44,8	100
2018	37,3	78,9	9,9	21,1	47,2	100
2019	37,5	77,6	10,8	22,4	48,3	100
2020	39,1	80,5	9,4	19,5	48,5	100
2021	39,5	78,5	10,8	21,5	50,3	100
2022	38,5	78,7	10,4	21,3	48,9	100
2023	36,4	79,1	9,6	20,9	46,0	100
2024	**39,7**	**81,5**	**9,0**	**18,5**	**48,7**	**100**

Вредносно извозот во 2024 изнесувал рекордни 107,6 милиони Евра, што е за 15,8 милиони Евра или + 17% повеќе од 2023 односно 23,5 милиони Евра повеќе или + 28% зголемување во однос на 2022. Во структурата на извозот во 2024 доминираат преработките од зеленчук кои вредносно учествуваат со 89% (или -1% споредено со 2023) наспроти преработките од овошје чие учество изнесува 11% односно +1% во однос на учеството во 2023.

Слика: Извоз на преработки од ЗиО во милиони Евра

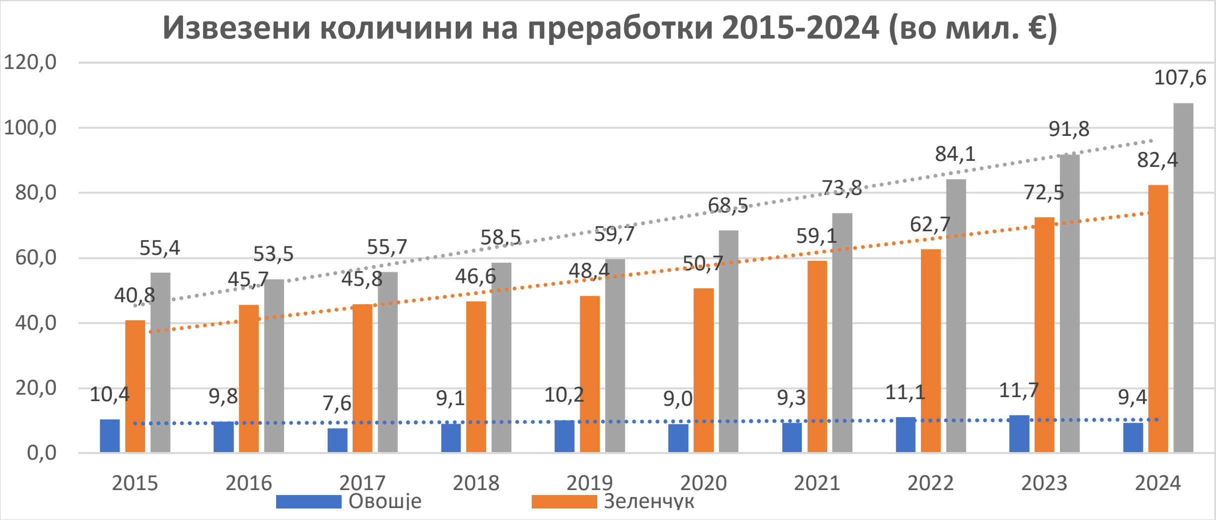

Во периодот 2015-2024 учеството на преработки од зеленчук во вкупниот извоз е највисоко во 2023 година (90%) а најниско во 2015 (82%) додека обратно пропорционално е учеството на преработките од овошје во вкупниот извоз – највисоко учество е забележано во 2015 (18%), а најниско во 2023 (10%). Просечното вредносно учество на преработките од

зеленчук во изминатите 10 години е 86% наспроти просечното учество од 14% на преработките од овошје во севкупниот извоз.

Табела: Учество на преработките од ЗиО во вкупниот извоз 2015-2024 во милиони Евра

Година	Преработки зеленчук	во %	Преработки овошје	Во %	Вкупно	Во %
2015	45,7	82,3	9,8	17,7	55,4	100
2016	45,8	85,7	7,6	14,3	53,5	100
2017	46,6	83,7	9,1	16,3	55,7	100
2018	48,4	82,6	10,2	17,4	58,5	100
2019	50,7	84,9	9,0	15,1	59,7	100
2020	59,1	86,4	9,3	13,6	68,5	100
2021	62,7	85,0	11,1	15,0	73,8	100
2022	72,5	86,1	11,7	13,9	84,1	100
2023	82,4	89,8	9,4	10,2	91,8	100
2024	**95,5**	**88,7**	**12,1**	**11,3**	**107,6**	**100**

Во однос на просечните извозни цени по единица мерка – килограм, севкупната просечна извозна цена за 1 Кг. преработки во 2024 е рекордно висока и изнесува 2,21 Евра/Кг., односно бележи зголемување од 0,22 Евра/Кг. или +11% наспроти 2023. Просечната извозна цена кај преработките од зеленчук е зголемена од 2,26 Евра/Кг. Во 2023 на 2,41 Евра/Кг. во 2024 (или +6%), додека просечната извозна цена на преработките од овошје е зголемена од 0,98 Евра/Кг. Во 2023 на 1,35 Евра/Кг. во 2024 или е забележано зголемување од +38% во однос на минатата година. Анализата на просечните цени за последните 10 години покажува голема осцилација на просечните цени на преработките од овошје и рекордно ниска просечна цена постигната во 2019, и континуирано покачување на просечната цена кај преработките од зеленчук и постигнување на највисоката просечна цена токму во 2024.

Табела: Вкупни и просечни извозни цени на преработки од ЗиО 2015 - 2024

Извоз 2014 - 2023	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	**2024**
Извоз на преработки од зеленчук (во ‘000 тони)	38.718	36.471	36.769	37.259	37.488	39.080	39.481	38.454	36.438	**39.697**
Извоз на преработки од зеленчук (во ‘000 Евра)	45.652	45.836	46.629	48.351	50.662	59.133	62.735	72.452	82.402	**95.495**
Просечна извозна цена на преработки од зеленчук (€/Кг.)	1,18	1,26	1,27	1,30	1,35	1,51	1,59	1,88	2,26	**2,41**
Извоз на преработки од овошје (во ‘000 тони)	10.141	8.518	8.003	9.949	10.830	9.443	10.816	10.432	9.603	**8.985**
Извоз на преработки од овошје (во ‘000 Евра)	9.790	7.665	9.079	10.168	8.989	9.332	11.093	11.691	9.407	**12.126**
Просечна извозна цена на преработки од овошје (€/Кг.)	0,97	0,90	1,13	1,02	0,83	0,99	1,03	1,12	0,98	**1,35**
Вкупен извоз на преработки (во ‘000 тони)	48.859	44.989	44.772	47.209	48.319	48.522	50.297	48.887	46.041	**48.682**
Вкупен извоз на преработки (во ‘000 Евра)	55.443	53.481	55.707	58.519	59.651	68.465	73.828	84.143	91.810	**107.622**
Вкупна просечна извозна цена на преработки (€/Кг.)	1,13	1,19	1,24	1,24	1,23	1,41	1,47	1,72	1,99	**2,21**

Главен извозен пазар за домашните преработки се земјите на ЕУ каде се пласирале 50,6% од вкупните извезени количини и истиот учествува со 45,6% во вкупната вредност на извозот во 2024. Останатите (не-ЕУ) пазари учествувале со 49,4% во вкупната извезена количина и со 54,4% во вкупната вредност на извозот. Поединечно, Србија, Хрватска, Германија, Косово, Босна и Херцеговина, Италија , Австралија, САД, Словенија, Швајцарија, Италија, Велика Британија, Црна Гора и Шведска се најзначајните извозни дестинации за домашните преработки.

Во однос на просечните извозни цени по пазари, истите изнесувале 1,99 Евра/Кг. на ЕУ пазарите (наспроти 1,96 Евра/Кг. Во 2023 или +1%) и 2,44 Евра/Кг. кај земјите кои не членки на ЕУ (наспроти 2,02 Евра/Кг. Во 2023 или +21%). Кај најзначајните поединечни пазари биле постигнати следните вредности на извозот: Србија – 2,49 Евра/Кг. (2,06 Евра/Кг. Во 2023), Хрватска – 2,17 Евра/Кг. (2,14 Евра/Кг. Во 2023), Германија – 1,81 Евра/Кг. (1,91 Евра/Кг. Во 2023), Косово – 1,44 Евра/Кг. (1,13 Евра/Кг. Во 2023), Босна и Херцеговина – 2,24 Евра/Кг. (2,04 Евра/Кг. Во 2023), Шведска – 3,18 Евра/Кг. (3,32 Евра/Кг. Во 2022) и Словенија – 1,73 Евра/Кг. (1,75 Евра/Кг. Во 2023).

Табела: Извоз на преработки од ЗиО во 2024

Извоз 2024						
Група	Земја	Количина во Кг.	во %	Вредност во ЕУР	во %	Цена Евра/Кг
ЕУ	Хрватска	7.161.993	14,7	15.573.299	14,5	2,17
	Германија	5.852.248	12,0	10.596.909	9,8	1,81
	Словенија	2.886.064	5,9	4.983.485	4,6	1,73
	Грција	1.908.885	3,9	1.036.159	1,0	0,54
	Италија	1.180.352	2,4	3.779.838	3,5	3,20
	Полска	1.058.560	2,2	1.614.239	1,5	1,52
	Франција	1.000.631	2,1	1.515.418	1,4	1,51
	Бугарија	862.448	1,8	2.533.964	2,4	2,94
	Шведска	762.373	1,6	2.425.672	2,3	3,18
	Романија	529.533	1,1	745.543	0,7	1,41
	Австрија	469.940	1,0	1.811.176	1,7	3,85
	Унгарија	280.380	0,6	486.645	0,5	1,74
	Белгија	233.010	0,5	495.149	0,5	2,13
	Холандија	223.435	0,5	670.987	0,6	3,00
	Словачка	81.158	0,2	185.576	0,2	2,29
	Данска	36.252	0,1	161.580	0,2	4,46
	Останати	126.721	0,3	414.559	0,4	3,27
ЕУ Вкупно		24.653.983	50,6	49.030.198	45,6	1,99
Не-ЕУ	Србија	9.786.338	20,1	24.366.472	22,6	2,49
	Косово	3.610.738	7,4	5.202.382	4,8	1,44
	Босна и Херцеговина	3.122.329	6,4	6.997.295	6,5	2,24
	Црна Гора	1.809.067	3,7	4.214.773	3,9	2,33
	САД	1.337.457	2,7	4.308.217	4,0	3,22
	Швајцарија	1.069.301	2,2	3.887.788	3,6	3,64
	Австралија	1.062.402	2,2	3.837.583	3,6	3,61
	Албанија	803.991	1,7	1.015.571	0,9	1,26
	Велика Британија	672.214	1,4	2.066.864	1,9	3,07
	Канада	365.854	0,8	1.417.848	1,3	3,88
	ОАЕ	161.960	0,3	551.485	0,5	3,41
	Нов Зеланд	68.919	0,1	153.069	0,1	2,22
	Турција	48.787	0,1	107.663	0,1	2,21
	Норвешка	31.870	0,1	228.269	0,2	7,16
	Израел	15.841	0,0	23.101	0,0	1,46
	Останати	60.493	0,1	213.100	0,2	3,52
Не-ЕУ Вкупно		24.027.561	49,4	58.591.480	54,4	2,44
Тотал		48.681.544	100	107.621.678	100	2,21

Во структурата на извозот најголемо учество има конзервираниот зеленчук (тарифна група 2005 – топли преработки) и тоа учество изнесува 37% во количина и 59% во вкупната вредност на извозот, потоа конзервиран зеленчук (2001 – кисел програм) со учество од 35% во вкупните количини и 24% во вкупната вредност на извозот, смрзнатиот зеленчук (0710) со учество од 7% во вкупните количини и 5% во вкупната вредност на извозот, и смрзнатото овошје (0811) со учество од 7% во вкупните количини и 6% во вкупната вредност на извозот.

2.2 Увоз на преработки од ЗиО

Увозот на преработки во 2024 година достигнува количина од 39,1 илјади тони односно +6% споредено со 36,8 илјади тони во 2023. Во однос на поделбата на увозот според преработки од овошје и зеленчук, во структурата на увозот доминираат преработките од зеленчук со 88% во вкупната количина на увоз додека преработките од овошје учествуваат со 12% во вкупните увезени количини.

Слика: Увоз на преработки од ЗиО во ‘000 тони

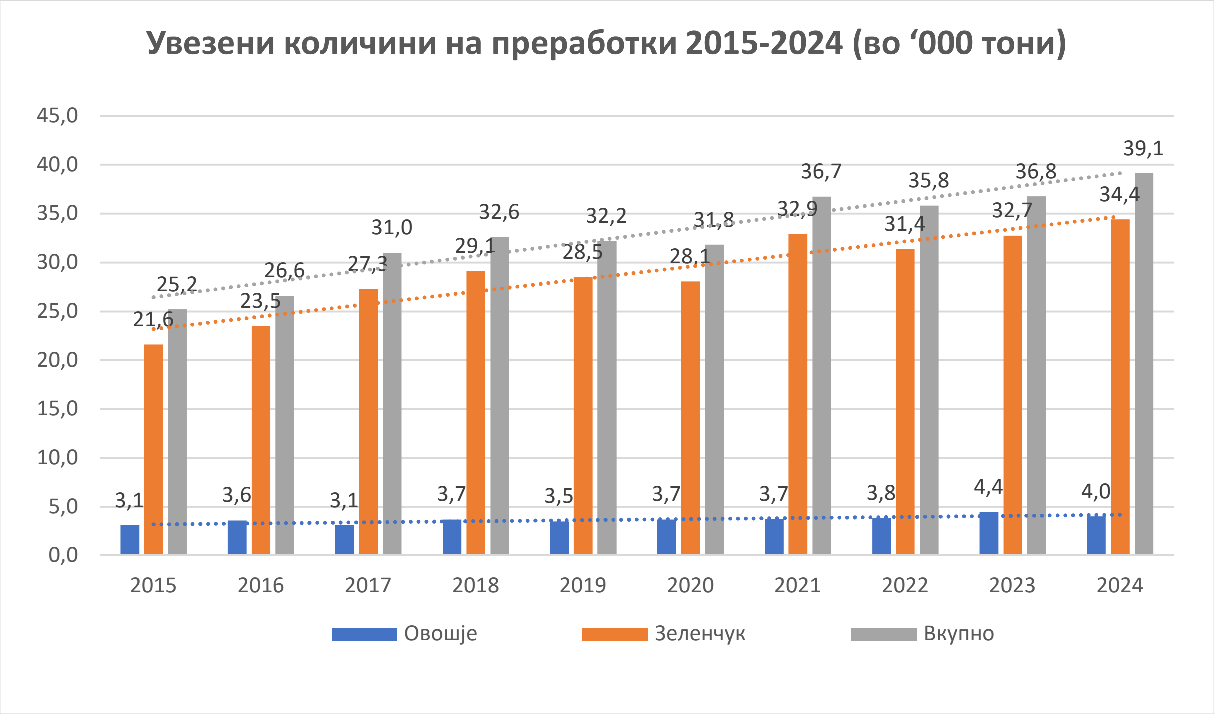

Вкупната вредност на увозот на преработки во 2024 достигнува 67,4 милиони Евра или +11% споредено со 60,8 милиони Евра во 2023. Во структурата на увозот доминираат преработките од зеленчук со 82% во вкупната вредност на увозот додека учеството на преработките од овошје изнесува 18% во вкупната вредност на увозот.

Слика: Увоз на преработки од ЗиО во милиони Евра

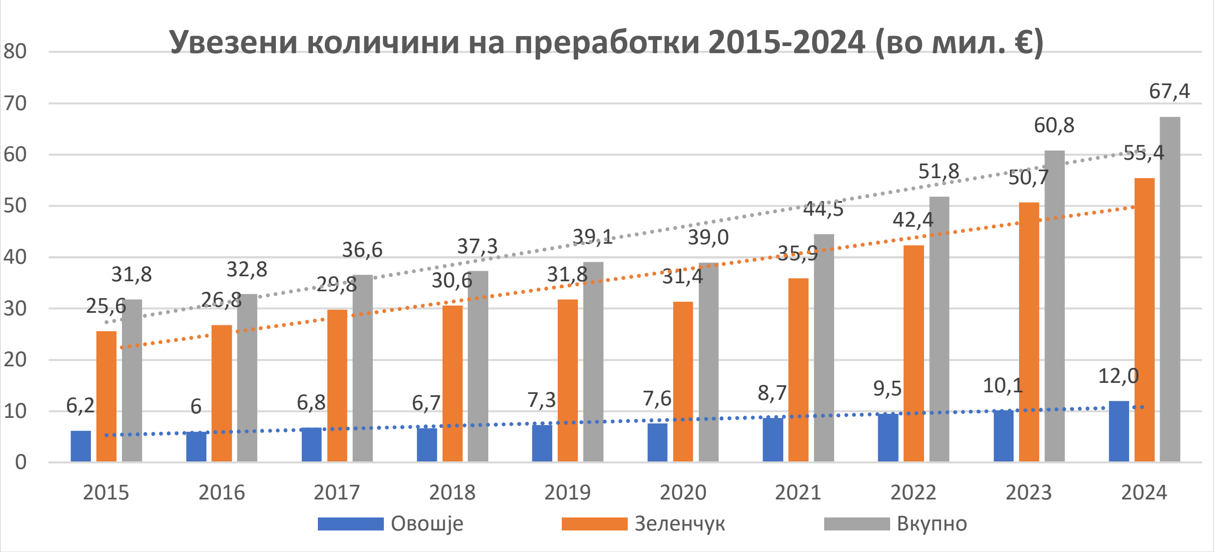

Еу земјите учествуваат со 48% во вкупните увезени количини односно со 44% во вкупната вредност на увозот, додека учеството на Не-ЕУ земјите е 52% во вкупната количина и 56% во вкупната вредност на увозот. Во однос на поединечни земји, најголем дел од увозот доаѓа од Србија (со учество од 25% во вкупната количина и 32% во вкупната вредност), Грција (со учество од 14% во вкупната количина и 14% во вкупната вредност), Белгија (со учество од 14% во вкупната количина и 10% во вкупната вредност), Полска (со учество од 6% во вкупната количина и 5% во вкупната вредност), Египет (со учество од 10% во вкупната количина и 4% во вкупната вредност), Киргистан (со учество од 4% во вкупната количина и 2% во вкупната вредност), Холандија (со учество од 5% во вкупната количина и 4% во вкупната вредност), и Турција (со учество од 3% во вкупната количина и 5% во вкупната вредност).

Во структурата на увозот (слично како и при извозот) најголемо учество имаат топлите преработки (2005) и тоа учество изнесува 23% во количина и 38% во вкупната вредност на увозот, потоа конзервиран (кисел) зеленчук (2004) со учество од 27% во количина и 19% во вкупната вредност на увозот, преработки од домати (2002) со учество од 7% во количина и 5% во вредност, дехидриран зеленчук (0713) со учество од 16% во вкупните количини и 8% во вкупната вредност на извозот, смрзнатиот зеленчук (0710) со учество од 8% во вкупните количини и 6%, и конзервирано овошје (2008) со учество од 4% во вкупните количини и 9% во вкупната вредност на извозот.

Деталите за земјите од кои е направен увоз во 2043 се дадени во следната табела.

Табела: Увоз на преработки од ЗиО во 2024

Увоз 2024							
Група	Земја	Количина во Кг.	Во %	Вредност во ЕУР	Во %	Цена Евра/Кг
ЕУ	Грција	5.293.619	13,5	9.157.143	13,6	1,73
	Белгија	5.655.957	14,4	6.636.863	9,8	1,17
	Полска	2.250.552	5,7	3.161.572	4,7	1,40
	Холандија	2.048.835	5,2	2.567.332	3,8	1,25
	Германија	1.131.125	2,9	1.989.210	3,0	1,76
	Италија	1.077.130	2,8	1.914.556	2,8	1,78
	Унгарија	323.602	0,8	854.979	1,3	2,64
	Хрватска	221.578	0,6	789.232	1,2	3,56
	Ирска	162.504	0,4	666.275	1,0	4,10
	Бугарија	252.810	0,6	524.641	0,8	2,08
	Романија	80.228	0,2	438.884	0,7	5,47
	Австрија	69.333	0,2	376.799	0,6	5,43
	Шпанија	95.047	0,2	230.680	0,3	2,43
	Португалија	172.504	0,4	194.866	0,3	1,13
	Останати	102.923	0,3	388.763	0,6	3,78
ЕУ Вкупно		18.937.747	48,4	29.891.795	44,3	1,58
Не-ЕУ	Србија	9.594.900	24,5	21.659.996	32,1	2,26
	Египет	3.703.059	9,5	2.799.062	4,2	0,76
	Киргистан	1.496.520	3,8	1.587.588	2,4	1,06
	Турција	1.244.298	3,2	3.725.369	5,5	2,99
	Иран	1.013.608	2,6	1.069.290	1,6	1,05
	Косово	629.768	1,6	1.934.320	2,9	3,07
	Босна и Херцеговина	474.592	1,2	578.174	0,9	1,22
	Канада	336.980	0,9	443.606	0,7	1,32
	Руска Федерација	285.406	0,7	612.492	0,9	2,15
	Индија	266.619	0,7	553.514	0,8	2,08
	Кина	266.010	0,7	509.903	0,8	1,92
	Молдавија	231.496	0,6	423.450	0,6	1,83
	Останати	661.675	1,7	1.617.904	2,4	2,45
Не-Еу Вкупно		20.204.931	51,6	37.514.668	55,7	1,86
Тотал		39.142.678	100	67.406.463	100	1,72

Во однос на просечните цени на увезените производи, просечната цена на преработките од зеленчук изнесувала 1,35 Евра/Кг. (1,55 Евра/Кг. во 2023), односно 2,54 Евра/Кг. кај преработките од овошје (2,53 Евра/Кг. во 2023). Вкупната просечна цена на увезените преработки изнесувала 1,72 Евра/Кг., што е 0.06 Евра повеќе од просечниот износ во 2023 (1,66 Евра/Кг.), што значи дека цената на преработките извезени од РСМ е 28% повисока во однос на просечната цена на увозот.

2.3 Покриеност на извозот со увоз

Во однос на севкупното трговско работење треба да се напомене дека РСМ има позитивен биланс од трговијата со преработки од ЗиО и во 2024 е остварен позитивен биланс од 9,5 илјади тони односно 40,2 милиони Евра.

Слика: Извоз и Увоз на преработки од ЗиО во ‘000 тони

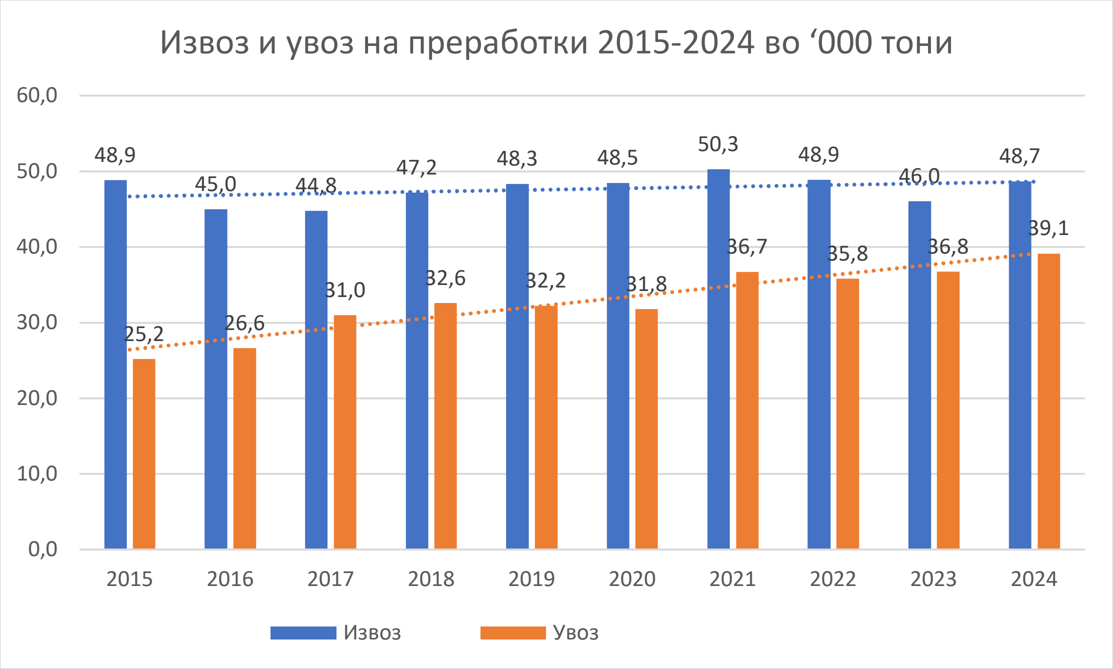

Слика: Извоз и Увоз на преработки од ЗиО во милиони Евра

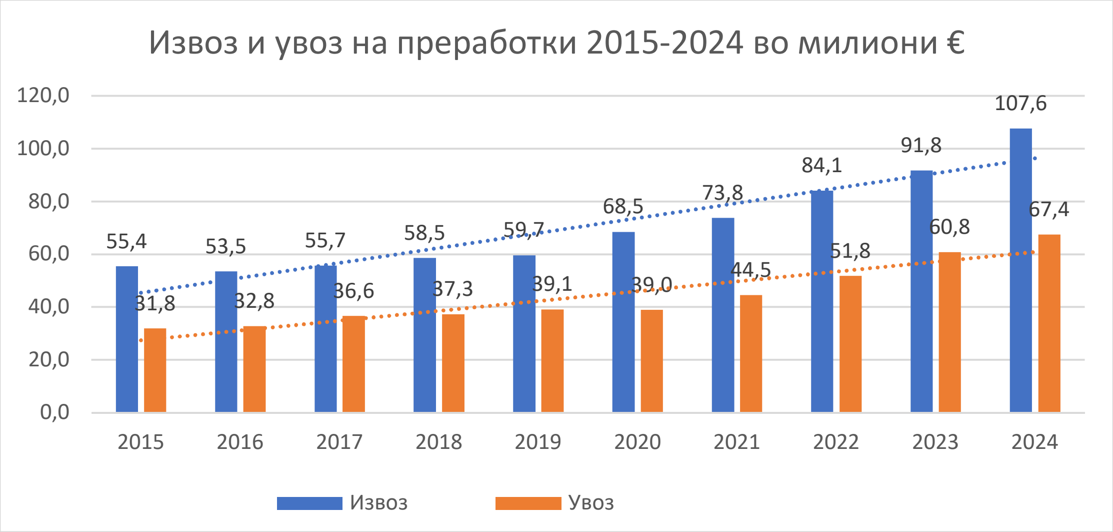

Соодносот на извозот наспроти увозот (The export-to-import ratio) е пресметан како вредност на извозот поделен со вредноста на увозот. Вредностите поголеми од 1 укажуваат на позитивен трговски биланс, додека вредностите помали од 1 укажуваат на негативен трговски биланс односно дека увозот е поголем од извозот. Анализата покажува дека во во 2024 соодносот кај преработките од овошје изнесува 1,01 наспроти 0,93 во 2023 (+9%), додека соодносот кај преработките од зеленчук изнесува 1,72 наспроти 1,63 во 2023 (+6%). Вкупниот сооднос е зголемен од 1,51 во 2023 на 1,60 во 2024 (+6%).

Табела: Покриеност на извозот со увоз

Година	Категорија	Извоз (мил. Евра)	Увоз (мил. Евра)	Биланс (мил. Евра)	Сооднос извоз/увоз
2015	Овошје	9,8	6,2	3,6	1,58
	Зеленчук	45,7	25,6	20,1	1,78
	Вкупно	55,4	31,8	23,6	1,74
2016	Овошје	7,6	6,0	1,6	1,27
	Зеленчук	45,8	26,8	19,0	1,71
	Вкупно	53,5	32,8	20,7	1,63
2017	Овошје	9,1	6,8	2,3	1,33
	Зеленчук	46,6	29,8	16,8	1,56
	Вкупно	55,7	36,7	19,0	1,52
2018	Овошје	10,2	6,7	3,5	1,52
	Зеленчук	48,4	30,6	17,8	1,58
	Вкупно	58,5	37,3	21,2	1,57
2019	Овошје	9,0	7,3	1,7	1,23
	Зеленчук	50,7	31,8	18,9	1,59
	Вкупно	59,7	39,1	20,6	1,53
2020	Овошје	9,3	7,6	1,7	1,23
	Зеленчук	59,1	31,4	27,8	1,89
	Вкупно	68,5	39,0	29,5	1,76
2021	Овошје	11,1	8,7	2,4	1,28
	Зеленчук	62,7	35,8	26,9	1,75
	Вкупно	73,8	44,5	29,3	1,66
2022	Овошје	11,7	9,5	2,2	1,23
	Зеленчук	72,5	42,3	30,2	1,71
	Вкупно	84,1	51,8	32,3	1,62
2023	Овошје	9,4	10,1	-0,7	0,93
	Зеленчук	82,4	50,7	31,7	1,63
	Вкупно	91,8	60,8	31,0	1,51
2024	Овошје	12,1	12,0	0,1	1,01
	Зеленчук	95,5	55,4	40,1	1,72
	Вкупно	107,6	67,4	40,2	1,60

3 Заклучоци

Вкупниот извоз на преработки од ЗиО во 2024 изнесувал 48,7 иљјади тони односно 2.700 тони повеќе или +6% во однос на 2023. Во структурата на извозот во 2024 доминираат преработките од зеленчук кои количински учествуваат со 81,5% наспроти преработките од овошје чие учество изнесува 18,5%.

Вредносно извозот во 2024 изнесувал рекордни 107,6 милиони Евра, што е за 15,8 милиони Евра или + 17% повеќе од 2023. Во структурата на извозот доминираат преработките од зеленчук кои вредносно учествуваат со 89% наспроти преработките од овошје чие учество изнесува 11%.

Севкупната просечна извозна цена за 1 Кг. преработки во 2024 е рекордно висока и изнесува 2,21 Евра/Кг., односно бележи зголемување од 0,22 Евра/Кг. или +11% во споредба со 2023.

Главен извозен пазар за домашните преработки се земјите на ЕУ каде се пласирале 50,6% од вкупните извезени количини и истиот учествува со 45,6% во вкупната вредност на извозот во 2024. Останатите (не-ЕУ) пазари учествувале со 49,4% во вкупната извезена количина и со 54,4% во вкупната вредност на извозот. Поединечно, Србија, Хрватска, Германија, Косово, Босна и Херцеговина, Италија , Австралија, САД, Словенија, Швајцарија, Италија, Велика Британија, Црна Гора и Шведска се најзначајните извозни дестинации за домашните преработки. Во однос на просечните извозни цени по пазари, истите изнесувале 1,99 Евра/Кг. на ЕУ пазарите и 2,44 Евра/Кг. кај земјите кои не членки на ЕУ.

Увозот на преработки во 2024 година достигнува количина од 39,1 илјади тони односно +6% споредено со 36,8 илјади тони во 2023. Вкупната вредност на увозот на преработки во 2024 достигнува 67,4 милиони Евра или +11% споредено со 60,8 милиони Евра во 2023.

Во однос на поединечни земји, најголем дел од увозот доаѓа од Србија, Грција, Белгија Полска, Египет, Холандија, Киргистан и Турција.

Во однос на севкупното трговско работење треба да се напомене дека РСМ има позитивен биланс од трговијата со преработки од ЗиО и во 2024 е остварен позитивен биланс од 9,5 илјади тони односно 40,2 милиони Евра.

Содносот на извозот наспроти увозот кај преработките од овошје изнесува 1,01 наспроти 0,93 во 2023 (+9%), додека соодносот кај преработките од зеленчук изнесува 1,72 наспроти 1,63 во 2023 (+6%). Вкупниот сооднос е зголемен од 1,51 во 2023 на 1,60 во 2024 (+6%).